

Revidering av statistik – normal kvalitetssäkring eller skäl för kritik?

Qvintensens redaktion har tittat närmare på de statistikansvariga myndigheternas arbete med transparens kring revideringar. Det har gjorts i ljuset av det uppmärksammade fallet i USA där Erika McEntarfer (chef för Bureau of Labour Statistics) avsattes av President Trump, och Svenska Dagbladets uppmärksammade artikel om revideringar i Naturvårdsverkets publiceringar över växthusgasutsläppen. I det första fallet har motiveringen som förts fram varit manipulation av data, och i det andra fallet ledde revideringen till hårda ord från klimat- och miljöministern.

Vad betyder en revidering?

Eurostat skriver: "Statistiska data revideras generellt för att införliva nya och förbättrade informationskällor. Revisionen av publicerade data är en viktig del av att producera högkvalitativ statistik."

Eurostat har tillsammans med nationella statistikmyndigheter i Europa utvecklat riktlinjer för europeisk statistik: European Statistics Code of Practice (CoP). Revideringar av statistiken beskrivs i tre olika principer:

Princip 6: Opartiskhet och objektivitet. Större revideringar eller metodändringar meddelas i förväg.

Princip 8: Lämpliga statistiska förfaranden. Revideringar görs enligt väletablerade standardförfaranden som medger öppenhet och insyn.

Princip 12: Noggrannhet och tillförlitlighet. Revideringar analyseras regelbundet för att förbättra källdata, de statistiska processerna och produkterna.

Vad säger myndigheterna?

Qvintensens redaktion skickade en fråga till alla statistikansvariga myndigheter om deras rutiner och eventuella policy kring revidering av statistik. Vi frågade även om deras rutiner för hur de hanterar annan typ av dataunderlag som används för scenarier och prognoser, och hur de hanterar revideringar för annan typ av statistikbaserat underlag.

I undersökningen har 25 av 29 myndigheter svarat. Även om frågan gällde både officiell statistik och annan typ av statistik eller analysarbete kom svaren i första hand att gälla officiell statistik.

11 av de svarande berättade att de följer SCB:s riktlinjer för revideringar av officiell statistik. 3 hade egna riktlinjer. Övriga 11 berättade att de inte hade någon policy då de inte reviderar sin statistik alls, eller väldigt sällan.

Endast ett fåtal myndigheter inkluderade något som rörde revideringspolicy eller dokumentation av annan statistik i sin information.

Två myndigheter hade en policy relaterat till hur uppdateringar av prognoser och scenarier ska hanteras. Resterande myndigheter som gör prognoser eller scenarier ansåg inte att förändringar behövde förklaras från en publicering till en annan. "Däremot publiceras säsongsrensade och trendrensade värden och de ändras ju bakåt i tiden, men det ser inte vi som en revidering direkt", förklarade en myndighet.

Vilken information finns för en användare att ta del av?

För "officiell statistik" kan användare ta del av ett dokument som kallas "kvalitetsdeklaration". Den publiceras tillsammans med nya tabeller. I

stort sett alla de statistikansvariga myndigheterna publicerar denna dokumentation, som beskriver hur, vad och varför denna statistik publiceras.

Läget idag är dock att bara den mest ihärdiga hittar den, vilket indikerar att man måste veta att den finns överhuvudtaget. Vill läsaren sedan få kunskap om aktuella revideringar behöver hen i princip söka igenom hela dokumentet då informationen är utspridd där författaren ser

det som lämpligt. Bara om myndigheten har publicerat preliminär statistik finns ett särskilt kapitel (standard i alla kvalitetsdeklarationer) där skillnader då slutlig statistik publiceras beskrivs. Vissa beskriver tydligt vilka förändringar

»Tonen hårdnar i dagens mediala och politiska klimat. Nu ser vi även att statistiken – och de normala processerna i hanteringen av den – är ett föremål för kritik.»

som har skett mellan publiceringarna, andra beskriver kort och gott *att* förändringar har skett, men inte varför eller hur.

Vad gäller dokumentation över icke-officiell statistik hos de statistikansvariga myndigheterna finns i princip ingen standardiserad dokumentation även om statistiken går att hämta ur de standardiserade statistikdatabaserna. Samma situation återfinns vi för prognoser och scenarier. Det är inte alla myndigheter som publicerar dessa i publika databaser, men några gör det.

Naturvårdsverkets situation – när statistik blir politik

Tonen hårdnar i dagens mediala och politiska klimat. Nu ser vi även att statistiken – och de normala processerna i hanteringen av den – är ett föremål för kritik. Med vårt svenska exempel var grunden till debatten att Naturvårdsverket publicerade statistik och scenarier om växthusgasutsläpp vid olika tillfällen med olika resultat. Nya indata vid den reguljära statistikpubliceringen kom därmed att påverka scenarierna som redan lämnats till Regeringskansliet. Klimatministern gick ut i media (Svenska Dagbladet 17 september och tidningen Syre 21 september) och berättade att hon blev förbannad då de reviderade scenarierna "...försvarar förutsättningarna att få de resultat jag vill få in i politiken".

Det senaste budet i fallet Naturvårdsverket (17 september) är att Centerpartiet och Socialdemokraterna vill kalla både Naturvårdsverket och miljö- och klimatministern till riksdagens Miljö- och jordbruksutskott för att fråga vad

som hänt. Qvintensens egen redaktion har försökt få klarhet i vilka uppdateringar som skett. Tänk om ett enkelt svar hade kunnat ges. Vilka besparingar av skattemedel hade vi kunnat göra då? Vår efterfrågan ger tyvärr bara viss klarhet.

Som vi har fått det förklarat levererade Naturvårdsverket i april 2025 underlag till regeringens Klimatredovisning 2025 som innefattade scenarier fram till 2030. I juni publicerade sedan Naturvårdsverket preliminär statistik för år 2024, alltså inte en ny beräkning av scenarier utan "preliminär" officiell statistik. I denna publicering fanns nya indata från Energimyndigheten. Naturvårdsverket berättade för Qvintensens redaktion att de därefter informerade Klimat- och näringsdepartementet om denna uppdatering och att detta påverkade scenarierna från år 2024 till år 2030. Naturvårdsverket säger dock att de inte är ansvariga för underlagen utan hänvisar till Energimyndigheten.

Slutsatsen: transparens avgör tilliten

Myndigheterna, som ansvarar för dataframställning, lägger ett mycket stort ansvar på användaren av statistiken. Användaren måste veta vilken typ av data som hanteras i rapporten/datauttaget, och att det kan, eller inte kan, finnas dokumentation som förklarar innehållet och eventuella förändringar.

Vi vet även att den officiella statistiken har krav på att vara transparent och förklara vad som har föranlett skillnader i publiceringsomgångar. Detta är väldigt bra och ger den officiella statistiken särställning bland data som publiceras.

Att icke-officiell statistik inte har samma krav kanske också är rimligt. Men om den utgivande aktören är en statistikansvarig myndighet blir denna skevhet förbryllande. Statistiken som publiceras, och eventuella förändringar i tids-serier, behöver förklaras oavsett dess status.

Med avseende på prognoser och scenarier är det en självklarhet att dessa förändras och uppdateras. Med ny information kan nya antaganden göras som inte var kända förut. Men här kanske en rimlig förväntan är att särskilt stora förändringar beskrivs i rapporter och eventuella pressmeddelanden. I vår undersökning bland de statistikansvariga myndigheterna, som arbetar med prognoser och scenarier, var det endast två myndigheter som hade riktlinjer för hur förändringar skulle dokumenteras och publiceras.

Ett medskick till alla statistikansvariga myndigheter är att se över er dokumentation och fundera över hur ni kan förbättra förklaringar som görs. Särskilt viktigt blir det att även se över var det publiceras – med enkel åtkomst för användarna. Naturvårdsverkets exempel visar att tydlighet och transparens innan medial uppmärksamhet kan minska politiska reaktioner – och i förlängningen spara pengar för skattebetalarna.

NANCY STEINBACH